

1.3 Význam zajištění

Zajištění je velmi rozšířený a využívaný nástroj současného pojištnictví. Jeho význam (funkce, úkoly atd.) spočívá v následujících faktech.

1.3.1 Ochrana komerční pojišťovny

Tato funkce v podstatě vystihuje definici zajištění, neboť zajištění představuje „pojištění pojišťovny“. Ochrana komerční pojišťovny tedy spočívá ve vytvoření ekonomické stability pojistitele.

Výsledky pojistitele oscilují podle škodovosti. Důvodem tohoto může být: [6, 13]

- akumulace několika individuálních škod,
- vznik neočekávané katastrofické události,
- ekonomický, sociální a technologický vliv.

Zajištění pak výše uvedené vlivy a jejich následky značně omezuje. Ochrana komerční pojišťovny v podobě kvalitního zajištění zvyšuje nejen ekonomickou stabilitu, ale také i tzv. **goodwill** pojišťovací společnosti. Tím je posílena důvěra ve služby, které daný pojistitel nabízí.

Zvýšení kapacity komerční pojišťovny

Tento úkol nebo také funkce patří mezi ty nejdůležitější. Na pojistném trhu se vyskytují rizika, která jsou tak velká, že si je pojistitel nemůže dovolit nést na vlastní vrub. A v některých případech ani tehdy, kdy si dané riziko rozdělí několik pojišťoven mezi sebe. Po rozložení rizika totiž může připadnout na jednu z pojišťoven část rizika, která je pro ni stále velká (neúnosná). V tomto případě tedy nepomůže ani soupojištění.

Uvádí se, že by pojišťovna (zaměřená na průmyslová a obchodní rizika) měla akceptovat na vlastní vrub jedno riziko ve velikosti maximálně 0,5 % až 2 % vlastního kapitálu (samozřejmě záleží na charakteru rizika). Z tohoto důvodu je potřebné rozšířit zajištění, protože poskytuje pojistiteli možnost pojišťovat velká rizika, která se za normálních okolností sám nebyl schopen pokrýt (tím by přišel o řadu velkých obchodů).

Hlavní výhody zvýšení kapacity patří:

- pojistitel má možnost získat větší podíl na pojistném trhu a rozšířit svůj pojistný kmen,
- pojistitel může přijmout i větší obchody, které dříve musel odmítnout (to má pozitivní vliv na jeho pověst),
- pojistitel nemusí hledat jiné náhradní řešení (např. navýšení kapitálových zdrojů),
- efektivní využití fixních správních nákladů na objem produkce, tedy velikosti pojistných obchodů.

Kapacita pojistitele a procentní vyjádření popisují solventnost pojistitele.

Homogenizace pojistného kmene a řízení pojistně-technického rizika

Struktura nehomogenního pojistného kmene se vyznačuje odlišnostmi mezi pojistnými částkami jednotlivých předmětů pojištění (např. životní pojistka na 20 mil. Kč versus běžným životním pojistkám na 1 mil. Kč). Aby pojistitel dosáhl homogenity svého pojistného kmene, musí převést podíl nadprůměrně vysokých částek vyskytující se v jeho pojistném kmeni. Tím zmírní nepříznivé důsledky kolísání škodního poměru. Vhodně zvolené zajištění napomáhá upravit pojistný kmen do homogenní podoby.

Zajištění výrazně ovlivňuje řízení pojistně-technického rizika. Tedy rizika znamenající možnost vzniku rozdílu mezi skutečnou velikostí pojistných plnění a předpokládanou výší pojistných plnění vyjádřenou v ceně pojištění.

■ Přístup k profesionálním službám zajišťovatele

Jednou z dalších důležitých funkcí zajištění je získávání profesionálních služeb zajišťovatele. Tyto služby souvisí s poskytováním tzv. **zajišťovacího servisu**, který se pojišťovny z ekonomických a dalších důvodů samy buďto nezvládnou nebo jen s velkou obtíží. Velmi důležité je zajištění z hlediska mezinárodního charakteru, protože v důsledku mezinárodního zajištění dochází k propojování pojistných kmenů z hlediska informačních toků. Prostřednictvím zajišťovatelů se dostávají informace o zkušenosti z provozování a výsledků pojištění z jedné země do ostatních zemí, kde nejsou dostatečné zkušenosti s daným typem rizika.

Velký význam má pomoc zajišťovatele při tvorbě nových pojistných produktů. Při tvorbě nových pojistných produktů totiž často chybějí pojišťovny tzv. časové řady historických škodních průběhů. Výsledkem toho může být nesprávné nastavení pojistných sazeb. Poskytnuté informace od zajišťovatele napomáhají udržování stabilní situace na pojistných trzích. Dále pak tyto informace používají zajišťovatelé k úpravám svého zajišťovacího programu.

Pomoc zajišťovatelů vůči zajišťovatelům je tedy různorodá. Vymenujme si některé z nich:

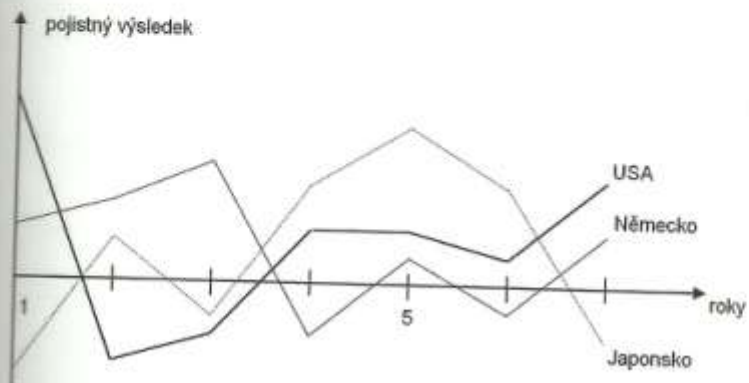
- podpora při tvorbě nových produktů,
- předávání zkušeností mezi státy,
- ocenění zvláštních rizik,
- poskytnutí rozsáhlých statistických archivů,
- pomoc v investiční činnosti atd.

■ Diverzifikace pojistných rizik

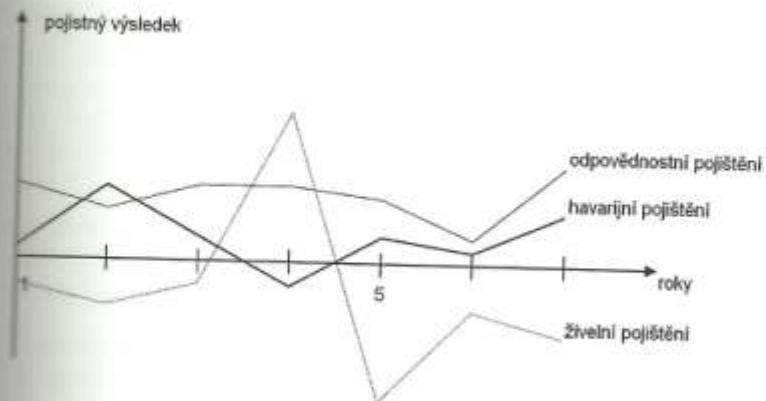
Proč zajišťovatel přijímá rizika, která se z jeho hlediska jeví jako velmi nevýhodná? Odpověď když zajišťovatel převezme odpovědnost za velmi vysoká rizika vzniklá „smíšením“ při homogenizaci pojistného kmene (viz homogenizace pojistného kmene). Odpovědí na tuto otázku je, že zajišťovací kmeny zajišťovatelů (často podnikajících v nadnárodním měřítku) jsou takových rozsahů, že v jejich rámci dojde k výraznějšímu rozptýlení kolísání pojistných rizik a k diverzifikaci pojistných rizik.

Cíle | rozlišujeme následující diverzifikace pojistných rizik:

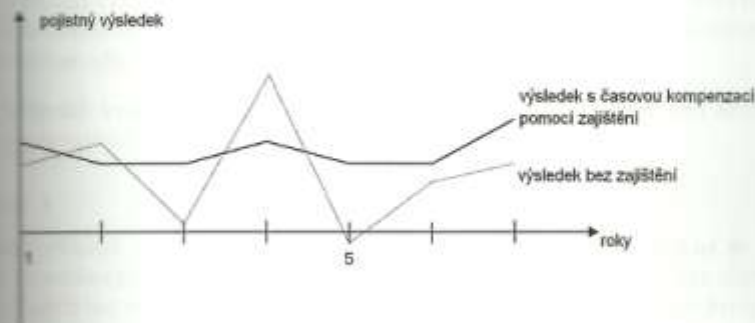
- **Teritoriální diverzifikace** – ke kompenzaci dochází díky rozdílnému vývoji pojistných výsledků v různých zemích.

- **Produktová diverzifikace** – ke kompenzaci dochází díky rozdílnému vývoji pojistných výsledků v odlišných pojistných produktech zahrnutých v portfoliu.

- **Časová diverzifikace** – ke kompenzaci pojistitelových výsledků (zisků a ztrát) dochází za pomoci společného účtu pojistitele a zajišťitele, který je otevřen přes delší časový horizont.

Vlastní vrub

Při zajištění dochází k rozdělení pojistného kmene na část ponechávanou na vlastní účet pojišťovací společnosti tedy na tzv. **vlastní vrub** a část, která se předává (odpověď) do zajištění formou cese. Před samotným předáním do zajištění se musí stanovit zajištní vztah mezi cedentem a zajišťitelem v zajištní smlouvě.

Problém je, jak stanovit správný vlastní vrub. V praxi se stanovuje na základě zkušeností a empirických pravidel. Obvykle se velikost vlastního vrubu pohybuje mezi 0,5 – 2 % z vlastního kapitálu, 0,5 – 5 % z přijatého pojistného pojišťovací společností. Evropská unie uvádí, že výše vlastního vrubu pojišťovny by neměla přesáhnout 1 – 5 % základního kapitálu a volných rezerv dané společností.

Vlastní vrub se nejčastěji stanovuje vzhledem:

- k základnímu kapitálu a volným rezervám pojišťovací společnosti,
- k sumě likvidních aktiv (jsou k dispozici v případě potřeby náhlé úhrady škod na vlastní vrub),
- ke struktuře pojistného kmene s ohledem na pojistné částky a podíly na riziku.

Při určování optimální výše vlastního vrubu musí dojít k dohodě mezi akcionáři, kteří mají v zájmu chránit kapitál, volné rezervy a zisk společnosti a manažery, jejich zájmem je ochrana likvidních aktiv společnosti.

Nesmíme zapomenout, že při určování výše vlastního vrubu hrají roli cíle, možnosti a strategie cedenta, požadavky zajistitele, typ rizika, kvalita rizika, formy zajištění atd.

Existují dva způsoby, jak stanovit vlastní vrub:

1. **Vlastní vrub podle rizika** – se vypočítá podílem vlastního vrubu na událost k odhadnutému pravděpodobnému maximálnímu počtu individuálních rizik v jedné události.
2. **Vlastní vrub podle události** – je určení vlastního vrubu pro sérii škod vyplývajících z jedné pojistné události.

Příklad 1

Uvedený příklad 1 (stanovení vlastního vrubu podle pojistných sazeb) se nepovažuje za zcela vyhovující. A to proto, že pojistné sazby nevyjadřují vždy charakter rizika. Například mohou pojistné sazby poklesnout v důsledku strategie firmy nebo konkurence.

Pojistná sazba (%)	Maximální vlastní vrub
do 3,5	100 000 Kč
3,51 – 4,5	75 000 Kč
4,51 – 5,5	50 000 Kč
5,51 – 7,5	35 000 Kč
nad 7,5	20 000 Kč

Příklad 2

V příkladě 2 (stanovení vlastního vrubu podle kvality rizika) se retenční tabulka sestavuje v závislosti posouzení kvality rizika příslušnými risk manažery. Vychází se z předpokladu, že s rostoucí pravděpodobností výskytu škody u horších rizik se rovněž tomu zmenšuje výše vlastního vrubu podle stupně kvality. Výše vlastního vrubu je tedy závislá na druhu a oblasti rizika. Důsledkem je klesající výše vlastního vrubu se zhoršujícím se charakterem rizika a oblasti (zajištění stoupá).

Rizikový stupeň	1	2	3
Rizikové kategorie	velmi dobré podmínky	normální podmínky	špatné podmínky
A – rizika nevystavená velkým škodám	100 %	85 %	70 %
B – rizika pravděpodobně vystavená velkým škodám	85 %	70 %	55 %
C – rizika velmi vystavená velkým škodám	70 %	55 %	40 %

Účastníci zajistného trhu

Účastníci vyskytující se na zajistném trhu, tedy účastníky zajistného trhu, dělíme do sedmi základních skupin. Prvních pět skupin tvoří kupci a prodejci zajištění:

- prvopojistitelé,
- sdružení pojistitelů,
- kaptivní pojišťovny,
- zajistitelé,
- syndikáty Lloyd's.

Děle dvě skupiny tvoří zprostředkovatelé zajistných obchodů, kterými jsou:

- zajistovací makléři,
- agentní společnosti.

Prvopojistitelé – společnosti, které sjednávají pojištění s veřejností a z větší části vystupují v pozici kupce zajištění. Význam prvopojistitelů na zajistném trhu je značný, neboť akceptují rizika od klientů a tím vlastně umožňují vznik zajistného trhu. V některých případech se však mohou vyskytnout v pozici prodejce zajištění (obzvláště vůči jiným pojišťovnám).

Sdružení pojistitelů – tato sdružení, jinak také nazývané pooly, vystupují na zajistném trhu v pozici prodejců zajištění. Toto zajištění poskytují společně, sdílejí v nich sružení. V situaci, kdy mluvíme o národním sdružení pojistitelů (kde dochází ke spolupráci a výměně rizik s jinými sdruženími), je můžeme považovat za prodejce zajištění dalším společností, ale i za kupce zajištění.

Kaptivní pojišťovny – nejsou natolik silné, aby mohly nést bez zajištění vlastní riziko ve významné výši. Ve chvíli, kdy kaptivní pojišťovna pojišťuje obchod jiné společnosti než mateřské, stává se zajistitelem. Tento proces se nazývá „upisování obchodů třetí strany“.

Zajistitelé – jsou na zajistném trhu nejvíce významní prodejci zajištění. Většinou jsou to společnosti s mezinárodním charakterem, poskytující zajištění v různých částech světa. Zajistitelé se však dostávají také do role kupujícího zajištění, protože jsou pod vlivem stejných rizik jako pojistitelé a pojistníci. Nákupem zajištění zvyšují svou finanční stabilitu a homogenizují vlastní portfolio.

Syndikáty Lloyd's – tvoří jednotliví členové mající neomezenou odpovědnost. Nákupem zajištění se stanoví limit na rozsah individuální škody, kterou by mohly nést. Velký podíl obchodů, které jsou syndikáty uzavírány, je zajištění.

Zajišťovací makléři – ke své činnosti využívají znalosti zajišťného a pojistného trhu. Makléři zprostředkovávají jak obecně, tak i specializované obchody. V oblasti zajišťného zajištění pojišťovny upřednostňují před přímým obchodem zprostředkovaný obchod. Důvodem jsou výrazně výhodnější podmínky (finanční, obsahové) získané makléřem. Samozřejmostí je odměna (provize) pro makléře za dohodnutý obchod. Odměna se obvykle stanovuje procentně z výše zajišťného. [6]

Správní společnosti – nabízejí manažerské služby organizacím vlastnící kaptivní pojišťovny. Správní společnost může spolupracovat s více kaptivními pojišťovnami. Správa kaptivní pojišťovny zahrnuje i umísťování zajištění.

Vešle odvětví, zaměření a specializace jednotlivých subjektů na zajišťném trhu, odlišuje výběr konkrétních partnerů zejména:

- rating,
- dosažitelnost,
- know-how,
- a flexibilitu daných společností.

Zajištění z právního hlediska

Právní podstata zajištění

Rozebereme-li o právní podstatě zajištění, konstatujeme, že jde podle naší právní úpravy o obdobu s podstatou pojištění, neboť v obou případech vzniká právní vztah mezi účastníky. V případě zajištění se tento vztah nazývá zajišťným vztahem.

Zajistitel (cesionář) přejímá od prvopojistitele (cedenta) určitá rizika, za což je povinen cedent zaplatit cenu zajištění (zajistné). Jedná-li se o retrocesi, jsou smluvními stranami dvě zajišťovny.

Z hlediska platné právní úpravy je zajištění smluvní vztah, v němž se zajistitel zavazuje uhradit sjednané plnění (zajistnou ochranu), pokud nastane daná pojistná událost a prvopojistitel se zavazuje platit zajistiteli předem dohodnuté zajistné. Zajištění má však ve většině případů mezinárodní charakter, z čehož vyplývá, že účastníci jsou z různých zemí a tedy přináší potřebu volby práva jedné ze zemí. Rozlišovat také musíme veřejné či soukromé právo (viz příloha A).

V praxi se v převážné části zemí soukromoprávní úprava zajištění vyskytuje velmi málo. Ve srovnání s oblastí pojištění nebývá také k řešení smluvních vztahů právní úprava. Z tohoto důvodu je používáno pojistné právo, které však je méně časté pro jeho nedostatečnou obecnost. S ohledem na to, že v rámci zajišťných transakcí jde o vyšší obnosy, se použití pojistného práva jeví jako méně standardní. Vyžaduje proto řešit i nutnost volby arbitráže.

Použití veřejného práva dává legislativní předpoklady pro zajištění – zajistné vztahy. Jde například o

- legislativní úpravy provozování a regulaci zajišťovací činnosti,
- legislativu pro měnové operace, řešící platby rozdílných měn,
- legislativu pro daně a poplatky v rámci mezinárodních smluv, řešící například odstranění dvojího zdanění,
- legislativu pro zajištění případné arbitráže.

Ze všech těchto legislativních opatření veřejného práva pro zajistné vztahy se jeví jako nejdůležitější hned první část zahrnující legislativní úpravy, které upravují právní normy pro činnost domácích i zahraničních zajišťovatelů. Jde zejména o problematiku povolování zajišťovací činnosti, registrace zajišťovacích makléřů, hodnocení solventnosti zajišťovatele, tvorby rezerv v zajištění. Upravují též problematiku dozoru v zajišťovníctví.

Zajištění v ČR z právního hlediska

K právní úpravě zajištění v České republice lze konstatovat, že v oblasti veřejného práva není mnoho ustanovení týkající se této problematiky. Ta je v podstatě řešena jen dvěma právními normami. Jsou to: |

- I. Zákon č. 409/2004 Sb., úplné znění zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovníctví a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojišťovníctví)
- II. Zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a změně živnostenského zákona.

Zákon o pojišťovníctví se vztahuje na provozování zajišťovací činnosti zajišťovnou se sídlem na území České republiky, ne však se sídlem v zahraničí. Zákon vyžaduje základní kapitál zajišťovny na našem území ve výši nejméně 1 mld. Kč.

Některá ustanovení týkající se oblasti zajištění, která obsahuje zákon o pojišťovníctví:

- **Zajišťovna** – je právnická osoba, jejíž základní činností je přejímání pojistných rizik pojišťovny nebo jiné zajišťovny se sídlem v České republice provozující zajišťovací činnost podle tohoto zákona nebo právnická osoba se sídlem v zahraničí provozující zajišťovací činnost podle právní úpravy země svého sídla.
- **Zajišťovací činnost** – zahrnuje uzavírání smluv, kterými se zajišťovna zavazuje poskytnout pojišťovně plnění ve sjednaném rozsahu, nastane-li náhodilá událost

podle smlouvy. Pojišťovna se zavazuje platit zajišťovně určitou část z pojistných smluv uzavřených pojišťovnou. Dále do této činnosti patří uzavírání zajistných smluv mezi zajišťovnami, správa zajištění a poskytování plnění. Také nakládání s aktivy jejichž zdrojem jsou technické rezervy zajišťovny.

Zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích má praktický dopad do zprostředkovatelské činnosti v zajištění. Zajišťovacího makléře zvlášť nepopisuje s ohledem na to, že to provedl zákon o pojišťovnictví. Ten vymezil již dříve pojišťovacího nebo zajišťovacího makléře jako právnickou nebo fyzickou osobu provádějící zprostředkovatelskou činnost v pojišťovnictví a to na základě smlouvy o uzavření pojistné nebo zajišťovací smlouvy.

Činnost zajišťovacího makléře je vymezena takto:

- ve své činnosti je vázán smlouvou uzavřenou se zájemcem o zajištění,
- zpracovává návrhy zajistných programů,
- poskytuje konzultační a poradenskou činnost v zajištění,
- provádí správu uzavřených smluv týkajících se zajištění, sleduje lhůty k jejich revizi a spolupracuje při likvidaci pojistných událostí.

Zajišťovací makléř může být odměňován i zajišťovnou, musí prokázat znalosti zajišťovacích produktů, musí být schopen nabídnout klientovi nejlépe vyhovující zajišťovací produkt atd.

Je potřeba zmínit, že tento zákon se však nevztahuje na činnost zaměstnanců zajišťovny ani na poradenskou činnost v pojišťovnictví.